

1.Код: ВВ.1.31

2.Назва: **ОСНОВИ МУЗЕЄЗНАВСТВА**

3.Тип (обов'язковий / вибірковий): вибірковий

4.Цикл (короткий, перший, другий / третій): другий

5.Рік навчання, коли пропонується цей компонент: четвертий

6.Семестр/триместр, коли забезпечується компонент: 8 семестр

7.Кількість встановлених кредитів ЄКТС: 3

8.Прізвище лектора: професор Добродум О.В.

9.Результати навчання:

знати основні терміни та поняття, що виявляють специфіку функціонування світового музейного феномену, соціокультурні причини та основні періоди становлення прото- та ранньомузейних форм (Стародавній світ, Античність, Середньовіччя, Відродження); причини, специфіку, об'єктивні наслідки розвитку та культурного прояву музейного феномену 18-21 ст.; культурно-регіональні відмінності його існування; специфіку формування, функціонування, перспективи та напрямки новітньої модернізації українського музею;

вміти: здійснювати культурологічно-компаративний аналіз історичних процесів музеєтворення в культурних контекстах Стародавнього світу, Античності, Середньовіччя, Відродження; аналізувати логіку становлення, внутрішню сутність та ступінь відповідності музейних форм соціокультурним контекстам їх становлення та розвитку

компетентності: здатність здійснювати фаховий культурологічний аналіз специфіки історичних процесів культуротворення у контексті ранньої колекційної та протомузейної діяльності людини; володіння належним обсягом інформації щодо її конкретних культурно-мистецьких результатів; визначення та впровадження ефективних методів та заходів збереження, дослідження, популяризації світових та вітчизняних музейних фондів різного тематичного спрямування; усвідомлення виняткової культуротворчої функції музею та необхідності його новітнього розвитку як матеріально-духовного фонду та ретранслятора історичної пам'яті людства; усвідомлення культурно-мистецтвознавчих характеристик видатних музейних об'єктів світу; визначення та передбачення ефективних напрямків збереження, дослідження, популяризації музейних фондів різного тематичного спрямування; сприяння збереженню, популяризації та інноваційної трансформації музейних фондів України як важливого засобу виховання патріотизму та підвищення культурного рівня особи; сприяння вдосконаленню державної культурної політики України.

10.Форми запровадження (аудиторне/ дистанційне навчання...): аудиторне

11.Зміст курсу:

Модуль I. Культурно-історична динаміка становлення музею як соціокультурного інституту (1,5 кредити / 45 годин)

Тема 1.1. Предмет і завдання курсу. Історичні форми колекціонування та їх експонування у культурах Стародавнього світу.

Курс «ІМС» як органічна складова музеології. Предмет курсу «ІМС»: історія появи музеїв, їх функціонування в різних історичних умовах, музейна політика, формування музейної мережі, особливості різних типів музеїв, конкретні музейні об'єкти, їх культурно-художня цінність. Музей як соціокультурний інститут. Визначення музею ІКОМ (Міжнародної ради музеїв). Етимологія терміну «музей». Музейне ставлення до дійсності (З.Странский, А.Грегорова) як світоглядна база виникнення музейного феномену. Колекціонування як культурно-психологічний феномен. Соціальні функції музею (документування, освічення, виховання, організації дозвілля, науково-дослідницька, охоронна, комунікативна). Класифікаційні типи музеїв: фахово-профільний поділ (природничі, історичні, художні, науково-технічні, сільськогосподарські, педагогічні тощо); вузькопрофільний поділ (історичний: загальноісторичні, археологічні,

етнографічні, військово-історичні, політичної історії, історико-побутові тощо); комплексний профіль (красзнавчі, музеї-ансамблі, музеї під відкритим небом тощо); типологічний поділ: за ознакою суспільного призначення, за формою експонування тощо. Наскельні зображення доісторичної доби як найдавніші форми домузейного показу (печери Альтаміри, Монтеспан, Ляско тощо). Колекції сакральних предметів та коштовностей у храмах і палацах стародавньої Месопотамії та Єгипту. Декорація культових приміщень, експонування у межах сакрального простору. Представлення предметів у ході святкувань і богослужбових (культових) дійств. Давні бібліотеки як місця збереження та експонування писемних текстів та художніх цінностей (бібліотеки Ашурбаніпала та Набоніда). Експонування артефактів культурної історії Стародавнього світу у сучасних музеях.

Тема 1.2. Колекціонування доби Античності та Середньовіччя

Протомузейні форми стародавньої Греції: мусейони, святилища, храми, пінакотеки, бібліотеки. Вотивні предмети як основа давньоантичних колекцій. Колекція Арістотеля як перший зразок приватної колекції. «Античний сад» як одна з перших форм протомузейної організації середовища побутування колекцій і предметів. Колекції доби еллінізму. Цілеспрямоване колекціонування як елемент державної політики у царствах елліністичної доби. Колекції Александрії. Шляхи формування та поповнення римських колекцій. Приватні зібрання стародавнього Риму. Громадські зібрання стародавнього Риму; їх збереження та експонування. Рим як музей під відкритим небом. Формування художньо-колекційного ринку. Консервативні та реставраційні заходи. Зародження мистецтвознавства. Колекціонування як сформоване явище римської культури. Специфіка середньовічної історичної свідомості; вплив християнства на явище колекціонування. Ставлення до античної спадщини. Протомузейні форми в культурі європейського Середньовіччя. Храми та їх скарбниці (крипторії, релікварії, ризниці, бібліотеки, майстерні). Духовно-матеріальна цінність середньовічних колекцій. Джерела поповнення скарбниць. Світські скарбниці та приватне колекціонування у придворному середовищі та феодально-лицарських замках. «Гардеробні» як місце зберігання цінних речей. Двірцеві колекції Карла Великого, Карла У Мудрого, руських князів, московських царів. Функції середньовічних скарбниць. Протомузейні форми в народній культурі.

Тема 1.3. Становлення музею у 15-17 ст.

Історичні передумови виникнення музею як самостійного соціокультурного інституту. Реалізація ідеї колекціонування та експонування культурних пам'яток. Античність, історія, сучасне мистецтво – як основні вектори ренесансного колекціонування. Великі географічні відкриття і популярність колекцій «екзотичних» речей. Роль меценатства. Колекціонування в середовищі італійських гуманістів. Презентація предметів колекції в кабінетах і галереях доби Відродження. Галереї. Галерея Уффіці. Студіоло. Антикварії. Капітолійський антикварій Сикста ІУ, Римський антикварій Юлія ІІ. Початок формування колекцій Ватиканських музеїв. Ранні форми музею у Західній Європі. Кабінети. Камери (мюнц-, вундер-, кунсткамери). Королівські зібрання Франції, Іспанії, Австрії, Німеччини як основа майбутніх національних музеїв. Науково-природничі кабінети 16-17 ст. Університетські музеї. Анатомічні театри. Художнє колекціонування у 17 ст. Експозиції палацових галерей. Приватні колекції. Перші власне музейні заклади. Народження музеографії.

Модуль ІІ. Становлення та функціонування музею у культурі Нового та Новітнього часу (1, 5 кредити / 45Ф годин)

Тема 2.1. Європейські музеї 18-19 ст.

Музеї доби Абсолютизму. Двірцеві колекції, особливості їх формування та експонування. Ідеологія просвітників як основа концепції публічного (громадського) музею. Загальнодоступні музеї та громадські покази колекцій в добу Просвітництва. Поява інституту авторського права і статус митця. Формування приватних та перших державних колекцій. Перші громадські виставки. Найбільші музеї доби. Музеї Англії (Британський

музей). Картинні галереї Німеччини та Австрії (Бельведер, Дрезденський Цвінгер, Мюнхенська пінакотека). Музеї Італії (Ватиканські музеї). Музеї Франції (Фонтенбло, Лувр, Версаль). Музеї Росії (Петербурзька кунсткамера, Імператорський музей Ермітаж, Іркутський музеум). Наполеонівські війни і музейне будівництво. Масштабне переміщення культурно-мистецьких цінностей. Нові соціальні функції музею. Гасло «мистецтво належить народу» та ідея громадської доступності музеїв. Музей Наполеона. Пінакотека Брера. Реституція художньо-культурних цінностей. Втрати та надбання наполеонівської доби. Ідея державного музею як символу національної слави. Зародження європейського руху по створенню національних музеїв. Рейксмузеум. Прадо. Старий і Новий музей у Берліні. Мюнхенська гліптотека. Музеї Росії (Новий Ермітаж, московський Кремль). Угорський національний музей. Національний музей у Празі. Зростання національної самосвідомості як визначальний фактор подальшого розвитку і вдосконалення музейної практики. Європа: остаточний перехід від закритих зібрань до національних музеїв. Музеї національної історії, культури та мистецтва. Роль музеїв у збереженні традиційної культури. Розвиток науки і поява нових типів музеїв. Поглиблення музейної спеціалізації як наслідок подальшої диференціації наукового знання. Музеї науки й техніки. Музеї регіонально-культурної спеціалізації (славістики, єгиптології, сходознавства тощо). Музеї зліпків. Нові підходи до музейного комплектування та експонування як наслідок музейної спеціалізації. Наукові засади комплектування й експонування музейних зібрань. Формування систематичних експозицій. Музеї та просвіта. Загальнодоступні експозиції, екскурсії, лекції. Музей та освіта. Музей як ефективна наково-дослідницька установа. Завершення становлення музею як важливого соціокультурного інституту.

Тема 2.2. Музеї світу у 20-21 ст.

Традиційні музеї та музеї сучасного мистецтва на початку 20 ст. Нові підходи до відбору музейних експонатів, їх представлення та дизайну музейного простору. Музей у тоталітарному суспільстві. Музей і пропаганда. Ідеологічні «чистки» і розпродаж музейних зібрань. Кадрова політика. Музейне будівництво у СРСР: позитив і негатив. Радянська влада і завдання музеїв. Формування державної музейної мережі. Нові тенденції у розвитку музейної сфери у 2-й половині 20 ст. Нові типи музеїв: музеєфікація кварталів і міст; музеї побуту, промислової археології, «скансени» тощо. Культурні центри. Дитячі музеї (Інститут дитинства в Сінгапурі). Музеї людини (Париж, Оранж, Мадрид). Екомuzeї. Екологічна проблематика у діяльності музеїв. Всесвітня виставка у Сан-Франциско. Екологічна концепція у традиційних природознавчих музеях Нью-Йорка, Петербурга, Стокгольма, Женеви, Копенгагена. НТП і музей. Технічні музеї (пошти, друку, транспорту, космонавтики, промисловості тощо). Музей і технічне переоснащення. Модернізація традиційних музеїв. Сучасні концепції художнього музею. Музеї сучасного мистецтва як музеї доби постмодерну. Музейна архітектура і нові типи музейної комунікації. Центр Ж.Помпиду у Парижі, Гугенгейма у Нью-Йорку. Світові музеї сучасного мистецтва. Нові світоглядні засади організації музейної сфери у 21 ст.. Організація віртуального музейного простору як принцип експозиції 3-го тисячоліття. Віртуальні музеї та музейні сайти. Музеєфікація непрофесійних форм художньої творчості, «примітивного» мистецтва, форм маргінальних культур. Музей і проблема культурного співробітництва країн світу. Перспективи та проблеми існування, розвитку, трансформації музею як соціокультурного інституту у майбутньому світі.

Тема 2.3. Особливості становлення та функціонування музеїв у позаєвропейському культурному просторі

Музеї Америки. Колоніальна експансія та музейне будівництво на Американському континенті. Музеї США: загальне та особливе. Загальнодоступні та закриті музеї. Технічні новації та нетрадиційні форми музейної роботи. Філадельфійський музей. Нью-Йоркський Метрополітен. Бостонський музей мистецтв. Чикагський інститут мистецтв. Національна галерея мистецтва у Вашингтоні. Музеї Австралії. Австралійський музей у

Сідней. Національна галерея Вікторії. Національна художня галерея Нового Південного Уельса. Африканські музеї. Європейська колоніальна експансія та становлення африканського музею. Музейне будівництво у постколоніальну добу: проблеми та перспективи реорганізації. Музеї країн Азії. Музеї Індії. Британська колонізація та початок музейного будівництва. Індійський музей у Калькутті. Мадраський музей. Бомбейський художній музей. Національний музей у Делі. Музеї Туреччини. Колекції дворцевого комплексу Топкапа-Сарай. Військовий музей. Стамбульський археологічний музей. Музей турецького та ісламського мистецтва. Музей Св.Софії (Айя-Софія). Музей анатолійських цивілізацій. Музеї Японії. Радикальні культурно-економічні перетворення 19 ст. та поява перших японських музеїв. Токійський національний музей. Національний науковий музей. Художній музей Кіото. Храмові музеї. Національний музей західного мистецтва у Токіо. Сучасні музеї Японії. Музеї Китаю. Проникнення європейських культурних традицій та поява у 19 ст. перших музейних закладів. Ажіотажний попит та китайські старожитності на Заході та загроза розграбування культурних раритетів Китаю. Проголошення Китайської республіки та перші спроби створення національних художніх музеїв. Двірцевий музейний комплекс Гутун. Сучасні музеї Китаю.

Тема 2.4. Культурно-історичне становлення українського музею

Історична динаміка і основні етапи становлення українського музею (19-21 ст.). Традиція приватного колекціонування та меценатство як основа становлення українського музею. Внесок у розбудову українського музею видатних колекціонерів В.Тарновського, Б. і В.Ханенків, А.Шептицького, Т.Жаспар та ін. Типологічна різноманітність українських музеїв. Культурно-художня унікальність музейних об'єктів та музейних експонатів України. Проблеми і перспективи розвитку музейного інституту в Україні. Діалектика традиції та новаторства у музейній практиці сучасної України. Музеї державні та приватні. Проблема збереження та відбудови історичних музейних об'єктів України. Ідеальний музей майбутнього: позиція сучасних музейних працівників, арт-кураторів, культурологів.

12.Рекомендоване або обов'язкове вивчення й інші навчальні ресурси / засоби:

1. Асоян Н.И. Художественные музеи Америки// США: экономика, политика, идеология. 1991. № 2.
2. Балаш А.Н. Частное коллекционирование памятников греческого искусства в античном Риме// Музей в современной культуре: Сб науч.трудов. СПб., 1997.
3. Белозерова В.Г. История музеев и реставрационного дела в КНР (до «культурной революции»)// Художественное наследие: хранение, исследование, реставрация. Т. 6 (36). М., 1980.
4. Бодрийяр Ж. Система вещей / Ж.Бодрийяр. – М.: Рудомино, 2001.
5. Британский музей. Лондон: Альбом. М., 1980.
6. Валери П. Проблема музеев// Валери П. Об искусстве. М., 1976.
7. Грицкевич В.П. История музейного дела до конца 18 века: В 2-х частях. СПб., 2001.
8. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. М., 1984.
9. Детские музеи в России и за рубежом. М., 2001.
10. Динамика социальных функций музеев различных профилей в современных условиях. М., 1986.
11. Егорова К.С. Художественные музеи Голландии. М., 1968.
12. Жироди Д. Детская студии при Национальном центре искусства и культуры имени Жоржа Помпиду. Париж// Museum. 1982. № 3.
13. Каган М.С. Музей в системе культуры/ Вопросы искусствознания. 1994. № 4.
14. Калитина Н.Н. Великая французская революция и создание национальных художественных музеев Франции (1789-1799// Вестник Санкт-Петербургского университета. Сер.2. 1992. Вып.2).
15. Калугина Т.П. Общественное сознание и художественные музеи// Музеи мира. Музееведение. М., 1991.
16. Канева К., Чекки А., Натали А. Уффици: Путеводитель и каталог картинной галереи. М., 1996.

17. Квебекская декларация: основные принципы новой музеологии// Museum. 1985. № 148.
18. Кузина Г.А. Государственная политика в области музейного дела в 1917-1941 гг.// Музей и власть. Ч.1. М., 1991.
19. Малицкий Г.Л. К истории Оружейной палаты Московского Кремля. М., 1957.
20. Махо О.Г. Студиоло Франческо 1 Медичи – позднеренессансная трансформация идеи правителя-гуманиста// Культура Возрождения XVI в. М., 1997.
21. Музей в современном мире: традиционализм и новаторство. Вып.104. М., 1999.
22. Ольсер Н. Живое прошлое: Музей турецкого и исламского искусства// Museum. 2000. № 203.
23. Ривьер Ж.А. Эволюционное определение экомuzeя// Museum. 1985. № 148.
24. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008.
25. Семенова Т.Б. Музейный интерьер и музейно-обстановочная мебель в Европе XVI-XVII вв.// Проблемы развития зарубежного искусства. Ч.1. СПб., 1994.
26. Сотникова С.И. Музеология: пособие для вузов. М., 2004.
27. Сто великих музеев мира. М., 2005.
28. Тарасова М. Студиоло XV- нач.XVI в. и художественные коллекции// Общество и государство в древности и средние века. М., 1984.
29. Тардже Дж. Мир паломничества. М., 1998.
30. Україна. 101 найцікавіший музей / Авт.-укл. Антонюк Д.В. – К.: Веста, 2011.
31. Чайковский Е. Музеям под открытым небом – 100 лет// Музееведение. На пути к музею XXI века: Музеи-заповедники. М., 1991.
32. Чиждова Л.В. Из истории художественных музеев России. М., 1991.
33. Чистяков Г.П. Эллинистический музейон. Александрия, Пергам, Антиохия// Эллинизм: Восток и Запад. М., 1992.
34. Шедевры живописи из собраний лучших художественных галерей Европы. СПб., 1998.
35. Юренева Т.Ю. Музееведение. М., 2007.
36. Юренева Т.Ю. Музей в мировой культуре. М., 2003.
37. Юренева Т.Ю. Коллекции и коллекционеры античного мира// Вопросы истории. 2002. № 9.
38. Юхневич М.Ю. Я поведу тебя в музей: Учебное пособие по музейной педагогике. М., 2001.

13. *Заплановані види навчальної діяльності та методи викладання:* лекції, практичні заняття, консультування, робота в науково-дослідній групі, самостійна робота.

14. *Форми та критерії оцінювання:*

Поточний контроль та оцінювання виконання завдань на практичних заняттях, оцінювання контрольних модульних робіт, виконання творчих індивідуальних завдань. Підсумковий контроль, залік у 8 семестрі.

Шкала оцінювання: національна та ECTS. Критерії оцінювання.

Рівень	Характеристика відповідей студента	
	на питання теоретичного змісту	на питання практичного змісту
Низький	Студент не усвідомлює змісту питання, тому його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання. Наявна відсутність уміння міркувати.	Обсяг висвітлених питань менше 50%. У студента відсутня уява, необхідна для висвітлення питань.
Задовільний	Відповіді на питання носять фрагментарний характер, відтворення знань здійснюється на рівні запам'ятовування. Студент	Обсяг висвітлених питань у межах 50-70%. Студент погано володіє засобами відтворення властивостей предметів, явищ,

	поверхово володіє умінням міркувати.	процесів.
Достатній	У відповідях на питання допускаються деякі неточності або помилки непринципового характеру. Студент демонструє розуміння навчального матеріалу і прагне логічно розмірковувати при відповіді.	Обсяг правильно висвітлених питань більше 75%. Відповідь містить окремі неточності і незначні помилки.
Високий	Студент дає повну і розгорнуту відповідь на питання. Його відповідь характеризується логічністю і послідовністю суджень, без включення випадкових і випадання істотних з них.	Обсяг правильно висвітлених питань дорівнює 100%. Кожне висвітлене питання супроводжується ґрунтовним поясненням.

Сума балів за навчальну діяльність	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	високий: відмінно	зараховано
80-89	B	достатній: добре	
70-79	C		
65-69	D	низький: задовільно	
60-64	E		
35-39	FX	незадовільний (з можливістю повторного складання)	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільний (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. Мова викладання: українська